

Nøgleindikatorer 2003

Danmarks nationale strategi for bæredygtig udvikling
Fælles fremtid – Udvikling i balance

Regeringen, november 2003

Nøgleindikatorer 2003

Danmarks nationale strategi for bæredygtig udvikling
Fælles fremtid – Udvikling i balance

Regeringen, november 2003

ISBN: 87-7614-032-6

Oplag: 2000

Layout: Lars Møller Nielsen, Studio8

Tryk: Schultz Grafisk A/S

Trykt på 100% genbrugspapir

Må citeres med kildeangivelse

Kan fås i:

Miljøministeriet

Frontlinien

Strandgade 29, 1401 København K

Telefon 32 66 02 00

Frontlinien@frontlinien.dk

Publikationen kan hentes på Miljøstyrelsens hjemmeside:
www.mst.dk

S I D E 1

Indikatorer for bæredygtig udvikling

S I D E 2

Hvad er indikatorer?

S I D E 4

Udviklingstendenser

S I D E 9

Nøgleindikatorer

Indikatorer for bæredygtig udvikling

Dette er den første opdatering af Danmarks indikatorer for bæredygtig udvikling. Den første udgave blev offentliggjort op til Verdenstop-mødet om bæredygtig udvikling i Johannesburg i 2002.

Indikatorerne er valgt, så de afspejler mål og indsatser i Danmarks nationale strategi for bæredygtig udvikling, "Fælles fremtid – udvikling i balance", og på baggrund af forslag og synspunkter i den offentlige debat om bæredygtig udvikling. Indikatorerne er et væsentligt element i den løbende rapportering om udvikling og resultater i forhold til mål og indsatser. Indikatorerne udgør en del af vurderingsgrundlaget i den løbende justering af mål og indsatser i Danmarks nationale strategi for bæredygtig udvikling. Indikatorerne viser udviklingen indenfor strategiens overordnede mål og principper for at opnå en bæredygtig udvikling og mål og indsatser på udvalgte konkrete indsatsområder.

Indikatorerne belyser og illustrerer udviklingen i forhold til vigtige mål eller indsatser i strategien for bæredygtig udvikling. Indikatorerne bliver opdateret hvert år.

Indikatorsættet består af to dele:

- Et overordnet sæt nøgleindikatorer, som beskriver udvikling og resultater i forhold til strategiens otte overordnede mål og principper. Dette sæt består af 14 indikatorer.
- Et detaljeret specifikt indikatorsæt, som for hvert indsatsområde beskriver udvikling og resultater i forhold til nogle af strategiens mål og initiativer. Dette sæt består af 90 indikatorer.

I denne publikation præsenteres sættet af nøgleindikatorer, der knytter sig til de otte overordnede mål og principper i den nationale strategi for bæredygtig udvikling.

Vil du se de 90 baggrundsindikatorer for bæredygtig udvikling og læse lidt mere om indikatorer, kan du klikke dig ind på:

<http://www.mst.dk/indikator/BU/>

Hvad er indikatorer?

Indikatorerne er tilstræbt præsenteret på en både faglig og lettilgængelig måde. Håbet er, at indikatorerne kan anvendes af både politikere, faglige organisationer, erhvervsorganisationer, forskere, grønne organisationer og interesserede borgere.

Indikatorer anvendes og udvikles i stigende omfang som redskab for beslutningstagere og befolkning. Udvikling af miljø-, sektor- og indikatorer for bæredygtig udvikling sker både i internationale og i regionale og lokale fora. Nogle af de vigtigste aktører på det internationale område er: OECD, FN's Kommission for bæredygtig udvikling (CSD), og EU Kommissionen (Eurostat og Det europæiske Miljøagentur). Andre vigtige aktører i udviklingen af indikatorer for bæredygtig udvikling er Verdensbanken, World Resources Institute, Worldwatch Institute, Baltic 21, Nordisk Ministerråd og en række NGO'er.

I det danske indikatorset er der hentet inspiration i internationale indikatorset, så det er muligt at sammenligne med udviklingen i andre lande på de områder, hvor det er relevant. Der vil løbende blive arbejdet med at inddrage internationalt udviklede indikatorer, når det er relevant, og Danmark vil arbejde for, at de internationale indikatorer for bæredygtig udvikling bliver meningsfulde, set med danske øjne. Regeringen lægger dog vægt på, at Danmark har sit eget indikatorset, som knytter sig til den danske strategi for bæredygtig udvikling.

Herhjemme er en række amter og kommuner i gang med at opstille indikatorer for bæredygtig udvikling som led i lokal Agenda 21-arbejdet. Det nationale sæt af indikatorer kan bruges som inspiration for det regionale og lokale arbejde. Dermed øges muligheden for at sammenligne udviklingen på det lokale niveau og det nationale niveau.

Indikatorer indeholder information på en mindre detaljeret og ofte mere aggregeret form end data og statistik. Kendte eksempler på indikatorer, der ofte anvendes for at beskrive samfundsudviklingen, er bruttonationalproduktet eller arbejdsløshedsprocenten, som kan beskrive landets økonomi og arbejdsmarked. På miljøområdet er en indikator for eksempel behandlingshyppigheden, som kan beskrive pesticiders belastning af miljøet. Indikatorer for bæredygtig udvikling er bredere end de traditionelt anvendte økonomiske eller miljøindikatorer, fordi de også sætter fokus på for eksempel forbrug, ressourceaspekter, ægte opsparring og afkobling af sammenhængen mellem vækst og miljøpåvirkning.

Indikatorerne er baseret på et solidt fagligt grundlag, hvor forudsætninger og metode for indikatoren er dokumenteret, ligesom datagrundlaget bag indikatorerne er tilgængeligt. Data er korrigeret i overensstemmelse med anerkendt praksis, eksempelvis skal en række indikatorer normaliseres ud fra vejrindeks. Indikatorsettet forventes udviklet i takt med bedre datagrundlag, eller med at nye mål og initiativer bliver væsentlige i forhold til at opnå bæredygtig udvikling.

Udviklingstendenser

Den danske vision om bæredygtig udvikling er baseret på otte mål og principper:

- Velfærdssamfundet skal udvikles, og der skal ske en afkobling mellem vækst og miljøpåvirkning
- Der skal være et sikkert og sundt miljø for alle, og vi skal opretholde et højt beskyttelsesniveau
- Vi skal sikre en høj biologisk mangfoldighed og beskytte økosystemerne
- Ressourcerne skal udnyttes bedre
- Vi skal yde en aktiv international indsats
- Miljøhensyn skal indgå i alle sektorer
- Markedet skal understøtte bæredygtig udvikling
- Bæredygtig udvikling er et fælles ansvar, og vi skal måle fremskridt

1. Velfærdssamfundet skal udvikles, og der skal ske en afkobling mellem vækst og miljøpåvirkning

Danmark har haft god og stabil økonomisk udvikling. Fra 1990 til 2002 steg BNP pr. capita med 24,5%. Det svarer til en gennemsnitlig stigningshastighed på ca. 2% om året.

I mange år har der været en tæt sammenhæng mellem stigende BNP og en øget miljøbelastning. Denne sammenhæng er brudt for udslip af drivhusgasser og forsurende stoffer. Udslip af drivhusgasser har generelt været svagt faldende i perioden 1990- 2001. Udslip af forsurende stoffer har vist et kraftigere fald, dog mest udpræget for svovl. Samtidigt er væksten i BNP steget jævnt siden 1993, hvilket indikerer, at der er sket en afkobling mellem vækst og miljøpåvirkning.

Økonomisk værdisætning af de økonomiske, sociale og miljømæssige ressourcer udgør grundlaget for indikatoren "ægte opsparring". Det er en økonomisk indikator for udviklingen i samfundets samlede formue. Sammen med de øvrige indikatorer kan ægte opsparring give et billede af, om samfundsudviklingen i et givet år er bæredygtig. Den "ægte opsparring" i Danmark har udvist en svagt stigende tendens igennem de seneste 6-7 år. Dog er indikatoren ægte opsparring stadig under udvikling, og skal suppleres af analyser af, hvad der er kritiske påvirkninger af sundhed, miljø og natur. Det skal særligt bemærkes, at en række miljøeffekter ikke kan værdisættes og indgår derfor ikke i indikatoren.

Danmark er i en international sammenligning kendetegnet ved, at en meget stor del af befolkningen er i beskæftigelse. Siden midten af 1990'erne er beskæftigelsen i Danmark vokset kraftigt med ca. 200.000 personer. En yderligere mærkbar vækst i beskæftigelsen er derfor et ambitiøst mål. Udfordringen er endnu større, fordi befolkningsudviklingen isoleret set vil reducere arbejdsstyrken i de kommende år. Men en øget erhvervsdeltagelse og lavere ledighed er et væsentligt bidrag i regeringens vækststrategi.

2. Der skal være et sikkert og sundt miljø for alle, og vi skal opretholde et højt beskyttelsesniveau

Danskerne levealder stiger igen. I de sidste syv år er middellevetiden steget lige så meget som i de foregående 21 år. Mændene har lagt 2 år til deres middellevaalder fra 1995 til 2002, mens stigningen for kvinderne er 1,4 år. Stigningen har været så kraftig, at de danske mænds middellevetid i 2000 svarede til måltallet for 2004. Kvindernes middellevetid var i 2000 på højde med måltallet for 2002. Kun tre EU-lande har oplevet en større stigning i middellevalederen efter 1995.

I 2001 lå Danmarks samlede udledning af drivhusgasser på niveau med udledningen i 1990 efter at have toppet i 1996. For en række sektorer er der sket et fald i udledningerne. Landbrugs udledninger er f.eks. faldet med ca. 16%, hvilket hovedsageligt skyldes implementeringen af vandmiljøplanerne. Husholdningernes udledninger er faldet med ca. 15%, hvilket hovedsageligt skyldes energieffektiviseringer, og udledninger fra affaldssektoren er faldet med knapt 11% i perioden. Derimod steg transportsektorens udledninger med knapt 18%. Erhvervssektorens udledninger er steget med knapt 7%, hvilket f.eks. skyldes øget energiforbrug. For at nedbringe Danmarks udslip af drivhusgasser er målet, at alle reduktionsmuligheder for drivhusgasser indtages på den mest omkostningseffektive måde. Der er behov for en særlig indsats for at reducere udledningerne af drivhusgasser fra transport- og erhvervssektoren.

Klassificering af kemikalier er en vigtig del i arbejdet med at sikre højt beskyttelsesniveau, så miljøet er sundt og sikkert for alle. Fælles EU klassificering af stoffer skaber baggrund for fælles risikohåndtering. Antallet af klassificerede stoffer og beslægtede stoffer er fordoblet siden 1993. Ved udgangen af 2002 var der klassificeret i alt ca. 7.000 stoffer af de i alt 100.000 stoffer, der er, eller har været på det europæiske marked.

3. Vi skal sikre en høj biologisk mangfoldighed og beskytte økosystemerne

Der skal sikres en høj biologisk mangfoldighed og økosystemerne skal beskyttes. Et mål er at forøge det danske skovareal, så skovlandskaber dækker 20-25% af Danmarks areal. Fra 1950 til 2000 har skovarealet været støt stigende. Arealet med oprindelig skov er faldet, og løvtræarealet er efter et fald igen stigende. Det er hensigten at øge arealet med løvtræ, og fastholde arealet med oprindelig skov. De tre åbne naturtyper af eng, overdrev, heder og moser har været arealmæssigt faldende i perioden 1950 til 2000, og udgjorde i 2000 til sammen kun ca. halvdelen af arealet i 1950. Indsatsen for at øge arealet med de åbne naturtyper eng, overdrev og hede, er ikke slået igennem i de seneste opgørelser.

4. Ressourcerne skal udnyttes bedre

Det danske forbrug af ressourcer har for nogle indikatorer været faldende. Efter en kraftig vækst i energiforbruget fra 1995-96 er både energiforbruget og drikkevandsforbruget faldet frem til 2002. Der er sket en relativ afkobling af energiforbruget og drikkevandsforbruget fra den økonomiske vækst i perioden 1996-2002. Affaldsmængderne faldt i perioden 1996-99. Det betyder, at affaldsintensiteten (affaldsproduktionen relativt til BNP) også faldt i denne periode. Affaldsintensiteten steg dog igen fra 1999-2000 som følge af en stigning i affaldsmængderne. Efter 2000 er der igen sket et mindre fald.

5. Vi skal yde en aktiv international indsats

Danmark lever op til målene om at bidrage til fattigdomsbekæmpelse i verden. De danske målsætninger for at fremme global bæredygtig udvikling er tæt forbundne med de internationale udviklingsmål i FN og understøtter disse. Danmark har i årene 1992-2002 haft en international bistandsprocent, der har ligget omkring 1% af BNI og dermed langt over FN's målsætning om 0,7% af BNI. Miljøbistanden udgjorde i 2002 ca. 0,07% af BNI, og har vist en stigning i årene 1998-2002.

6. Miljøhensyn skal indgå i alle sektorer

Hensyn til natur og miljø i samfundets sektorer belyses i indikatorrapporten ved at vise miljøprofilen for udvalgte sektorer. I 2003 vises miljøprofiler for energi- og transportsektoren.

For *energiesektoren* er der sket en reduktion af CO₂-udslip gennem 1990'erne og frem til nu. Det skyldes bl.a. større anvendelse af naturgas og vedvarende energi. Større udnyttelse af kraftvarme har også reduceret CO₂-udledningen. Energisektoren udleder næsten udelukkende drivhusgassen CO₂, og står for godt 45% af Danmarks samlede udledning af drivhusgasser. Samlet står al energianvendelse for knap 80% af Danmarks drivhusgasudledning. Det endelige energiforbrug er siden 1988 vokset 8%, mens udslippene er vokset med knap 3%. Der er opnået en mere effektiv udnyttelse af den energi, der produceres. Væksten i energiforbruget og udslippet er vokset mindre end den økonomiske vækst i perioden. For forsurende stoffer er sket en reduktion af SO₂-udslippet fra energisektoren med 86% fra 1990-2001, og en reduktion af NO_x på ca. 26%.

I *transportsektoren* steg det totale transportarbejde i perioden 1990-2001. Persontransporten og godstransporten steg begge med 14% i perioden 1990-2001. Den samlede vækst skyldes først og fremmest stigning i den motoriserede vejtrafik. Transportsektoren udledning af drivhusgasser (CO₂) steg i over perioden 1990-2001 med 14%. Transportens udledning af CO₂ har røje fulgt den økonomiske vækst. I de danske byer er trafikken den største kilde til luftforurening. De forurenende stoffer fra trafikken er primært kvælstofoxider (NO_x), kulbrinter (NMVOC), svovldioxid (SO₂) samt kulilte (CO). Trods stigende trafik er emissionerne af NO_x og NMVOC faldende. Det skyldes kravet fra 1990 om katalysatorer på nye benzimbiler. I perioden 1988 til 1998 steg andelen af biler med katalysatorer fra nul til mere end halvdelen af bilerne.

Det er for mange emissioner lykkedes at bryde sammenhængen mellem vækst og transportenes miljøbelastning. Emissionerne af NO_x og NMVOC vil sandsynligvis fortsat falde indtil alle benzimbiler har katalysator. Nye og strammere krav til forskellige typer af køretøjer skal træde i kraft i 2005.

7. Markedet skal understøtte bæredygtig udvikling

Bæredygtig udvikling og økonomisk fremgang er ikke modsætninger. Virksomheder, der gør en stor miljøindsats, klarer sig generelt godt i konkurrencen.

Stigningen i antallet af miljømærkede produkter, som findes i almindelig handel, viser, at der er et marked for miljørigtige produkter, og at markedet kan bruges til at understøtte bæredygtig udvikling. Særligt har der været en stigning i de senere år, og i 2003 er der p.t. 2633 miljømærkede produkter at finde i almindelig handel. Der findes flest Svanemærkede produkter (det nordiske miljømærke), men Blomsten (EU's miljømærke) er ved at komme med. I 1999 var der kun 2 produkter mærket med blomsten, i 2000 7. Siden er antallet af blomstmærkede produkter steget til mellem 60 og 80 og antallet forventes ved udgangen af 2003 at nå op på ca. 100.

8. Bæredygtig udvikling er et fælles ansvar, og vi skal måle fremskridt

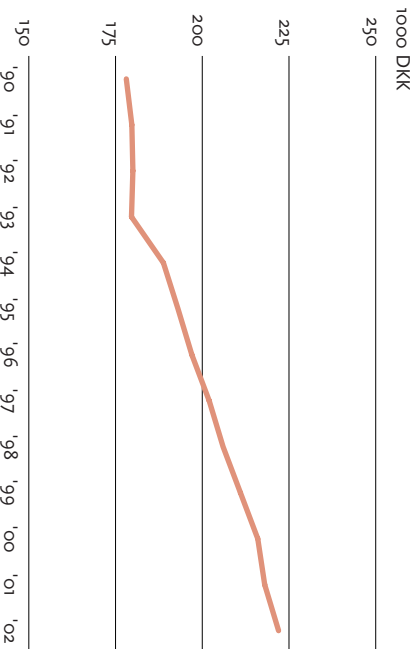
Miljøledelse er en måde at integrere miljøhensyn i produktionen. Virksomhederne tager derved ansvar for at sikre en mere miljørigtig produktionskæde. Siden 1994 er antallet af virksomheder med certificeret miljøledelse i form af EMAS og ISO 14001 øget hvert år. Danmark er blandt de lande i Europa, som har flest EMAS registrerede virksomheder i forhold til antal indbyggere (kun overgået af Østrig). Udviklingen i antallet af EMAS- og ISO-registrerede virksomheder viser, at det er muligt at konkurrere på miljøindsats.

Nøgleindikatorer 2003

Bruttonationalprodukt pr. capita

Kilde: Danmarks Statistik

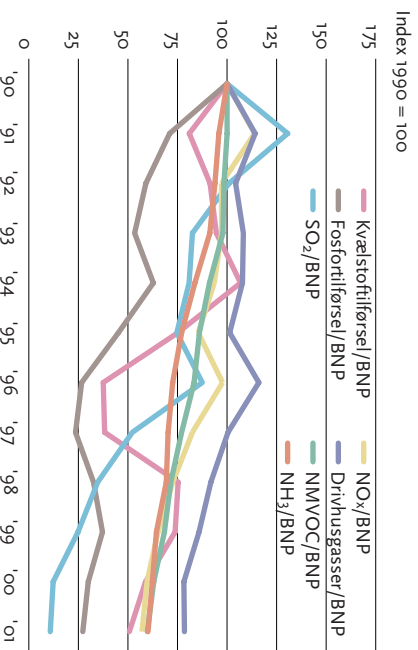
Indikatoren belyser Danmarks økonomiske udvikling. Figuren viser bruttonationalproduktet i faste 1995-priser pr. capita i perioden 1990 til 2002. Opgørelsen i faste priser betyder, at udviklingen er korrigeret for ændringer i priserne og derved afspejler den reelle udvikling i produktionen i Danmark.

Udviklingen i BNP pr. capita afspejler de økonomiske konjunkturer. Fra 1990 til 1993 lå produktionen pr. capita på omkring 180.000 kr. Fra 1990 til 2002 steg BNP pr. capita med godt 24,5%. Det svarer til en gennemsnitlig stigningshastighed på ca. 2% om året. I 2002 var BNP pr. capita 222.132 kr. pr. person.

Med forventninger til fortsat stigning i BNP er det en central målsætning, at den økonomiske udvikling skal afkobles fra stigende pres på ressourcerne. På en række områder er det lykkedes at afkoble sammenhængen mellem økonomisk fremgang og øget forurening. Men på andre områder med betydning for sundhed, miljø og natur er der stadig store udfordringer. Stigningen i BNP pr. capita indikerer et stigende velstandsniveau. Med stigende velstand forbedres mulighederne for at sikre en bæredygtig udvikling også i tiden fremover – bl.a. i form af øget opsparring og flere investeringer i renere teknologi.

Afkobling illustreret ved miljøpåvirkning fra 4 faktorer (drivhusgasser, næringsstoffer til havet, udslip af forsurende stoffer og luftforurening) i forhold til BNP

Kilde: Danmarks Miljøundersøgelser, Danmarks statistik

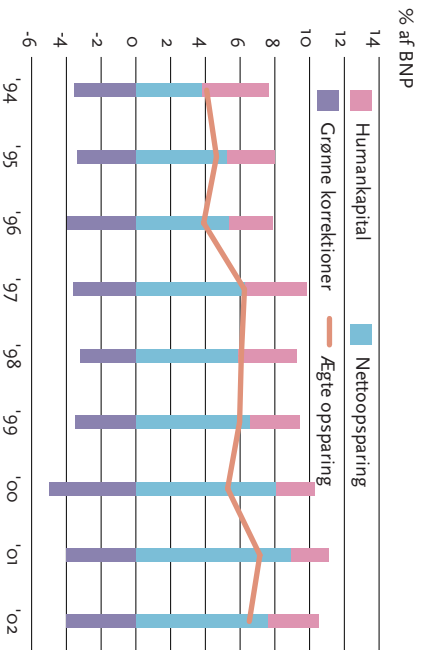
Indikatoren belyser udviklingen i forhold til målet om at afkoble udviklingen mellem vækst og miljøpåvirkningen. Figuren viser udviklingen i udslippet af drivhusgasser, tilførslen af næringsstoffer (N og P) til havet, udslip af forsurende stoffer (SO₂ og NH₃) og luftforurening (NO_x og NMVOC) alle i forhold til BNP.

Kvælstof- og fosfortilførslen viser en faldende tendens siden 1990. Dog er der sammenhæng med vandafstrømningen, således at en stærkt øget vandafstrømning fra 1997-99 ligeledes har medført en øget næringsstofftilførsel i disse år. Både udslip af drivhusgasser og forsurende stoffer har generelt været svagt faldende i perioden 1990-2001. Samtidigt er væksten i BNP steget jævnt siden 1993, hvilket indikerer, at der er sket en afkobling mellem vækst og miljøpåvirkning. Udover det menneskabte udslip af NMVOC findes der en række andre NMVOC-kilder, således at den samlede miljøbelastning af NMVOC er større end kurven viser. Da indsatsen for afkobling er rettet mod det menneskabte udslip, er det det, som illustreres med den viste kurve.

Generelt gåt udviklingen på udvalgte parametre i den rigtige retning i forhold til målet om at bryde sammenhængen mellem vækst og miljøpåvirkning.

Ægte opsparring

Kilde: Finansministeriet

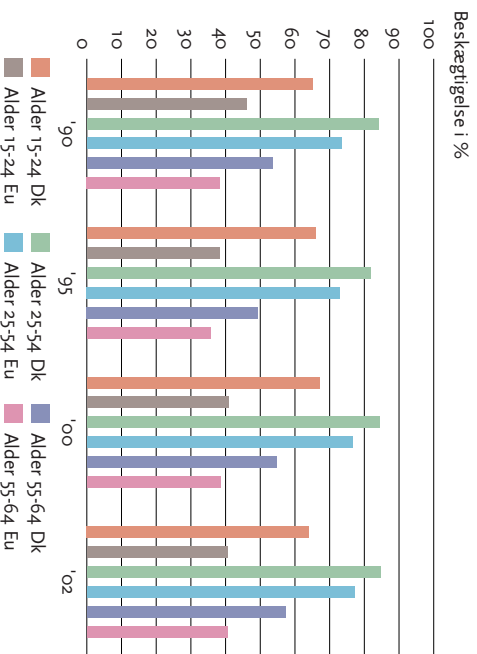
“Ægte opsparring” er en økonomisk indikator for udviklingen i samfundets samlede formue. Det vil sige en økonomisk værdisætning af de økonomiske, sociale og miljømæssige ressourcer. Sammen med de øvrige indikatorer kan ægte opsparring give et billede af, om samfundsudviklingen, i et givet år, er bæredygtig. Indikatoren ægte opsparring dækker over den økonomiske nettoopsparring (d.v.s. opsparring fratrukket afskrivningen) tillagt opsparringen i menneskelig kapital, (som bl.a. sker via uddannelse og træning på arbejdspladsen) og fratrukket brugen af naturressourcer (olie- og gasbeholdningen) og de negative effekter ved udledning af drivhusgasser og en række forurenende stoffer – alt opgjort i kroner og øre. Disse “grønne korrektioner” inddrager imidlertid kun de effekter på natur og miljøtilstanden, som det har været muligt at værdisætte – hvorfor en række effekter ikke indgår.

Den “ægte opsparring” har udvist en svagt stigende tendens igennem de seneste 6-7 år. Indikatoren kan ikke opgøres førend for 1994. Når de grønne korrektioner er steget i 2000, skyldes det først og fremmest en højere prissætning af olie- og gasudvindingen i Nordsøen, som følge af den stigende råolieprijs. Det er dog stort set modvirket af en stigende økonomisk nettoopsparring.

Målet er vedvarende at fastholde en positiv ægte opsparring, således at den økonomiske nettoopsparring, og opsparringen i human kapital, tilsammen yder et bidrag, der overgår værdien af de grønne korrektioner. Indikatoren ægte opsparring er under udvikling, og skal suppleres af analyser af, hvad der er kritiske påvirkninger af sundhed, miljø og natur. Det skal særligt bemærkes, at en række miljøeffekter ikke kan værdisættes, og indgår derfor ikke i indikatoren.

Beskæftigelse fordelt på aldersgrupper

Kilde: OECD, Employment Outlook

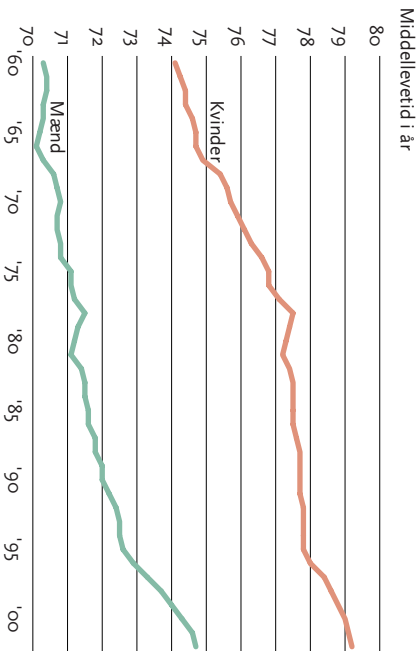
Indikatoren belyser økonomiske og sociale aspekter af bæredygtig udvikling. Danmark er i international sammenligning kendetegnet ved, at en meget stor del af befolkningen er i beskæftigelse. En yderligere mærkbar vækst i beskæftigelsen er derfor et ambitiøst mål. Udfordringen er endnu større, fordi befolkningsudviklingen isoleret set vil reducere arbejdsstyrken i de kommende år.

Større beskæftigelse er vigtig for både den økonomiske vækst og for at sikre finanspolitisk holdbarhed. Det vil sige at sikre et overskud på de offentlige finanser, der er stort nok til at rumme de langsigtede udgiftsstigninger, der er knyttet til en aldrende befolkning, uden at det på et tidspunkt bliver nødvendigt at foretage finanspolitiske stramninger. Øget beskæftigelse er et væsentligt bidrag til at realisere målene i regeringens vækststrategi, der skal skabe det bedst mulige grundlag for vækst i produktion og beskæftigelse gennem en vækstfokuseret strukturpolitik.

For at indfri regeringens økonomisk-politiske strategi er kravet, at en øget erhvervsdeltagelse og lavere ledighed kan skabe grundlag for en stigning i beskæftigelsen på 60.000 personer fra 2003 til 2010. Det Europæiske Råd har på sine møder i Lissabon og Stockholm fastlagt ambitiøse mål for beskæftigelsesgraden i EU frem til 2010. Målene er en beskæftigelsesgrad tæt på 70% af befolkningen i den erhvervsdygtige alder, over 60% for kvinder og 50% blandt de 55-64 årige. Danmark opfylder allerede disse mål, men har som nævnt fastsat nationale mål for en yderligere stigning i beskæftigelsesfrekvensen.

Middellevetid (fordelt på mænd og kvinder)

Kilde: Danmarks Statistik, 2001

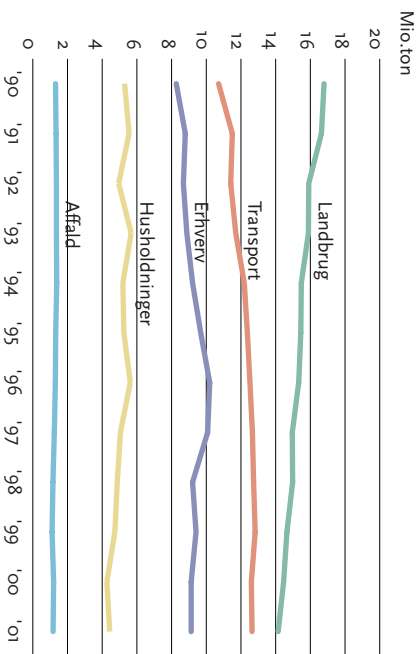
Indikatoren belyser aspekter af den sundhedsmæssige tilstand i Danmark.

De danske mænds middellevealder er steget fra 70,3 år i 1960 til 74,7 år i 2002. Kvindernes middellevealder er steget fra 74,1 år i 1960 til 79,2 år i 2002. Mændene har lagt 2 år til deres middellevealder fra 1995 til 2002, mens stigningen for kvinderne er 1,4 år. I de sidste syv år er middellevetiden steget lige så meget som i de foregående 21 år.

Stigningen har været så kraftig, at de danske mænds middellevetid i 2000 svarede til måltallet for 2004. Kvindernes middellevetid var i 2000 på højde med måltallet for 2002. Kun tre EU-lande har oplevet en større stigning i middellevealderen efter 1995.

Bruttonitlip af drivhusgasser fordelt på erhverv, transport, husholdninger, landbrug og affald

Kilde: Danmarks Miljøundersøgelser

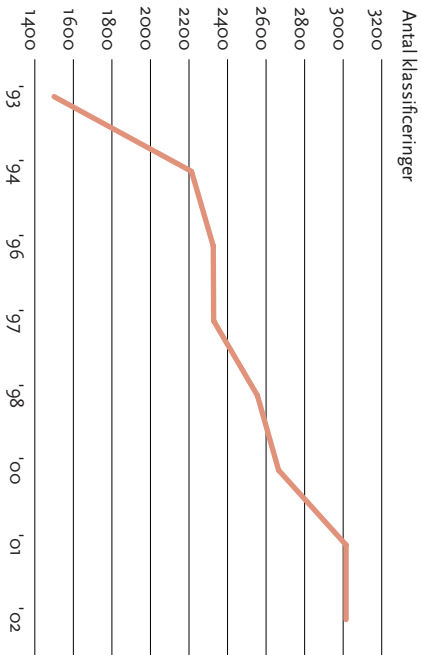
Indikatoren viser Danmarks udledning af drivhusgasser 1990-2001 fordelt på sektorer. Fordelingen på sektorer svarer til den, der blev anvendt i "Klima 2012", Miljø- og Energiministeriet, marts 2001. Danmarks basisår under Kyotoprotokollen er sammensat af emissionerne af CO₂, N₂O og CH₄ i 1990 og emissionerne af HFC'er, PFC'er og SF₆ i 1995. Indikatoren omfatter ikke Grønland og Færøerne.

I 2001 lå den samlede udledning på niveau med udledningen i 1990 efter at have toppet i 1996. Transportsektorens udledninger er steget med 18%. Landbrugets udledninger er faldet med ca. 16%, hvilket hovedsageligt skyldes implementeringen af vandmiljøplanerne og den deraf følgende reduktion i kvælstofudledning og den dermed forbundne udledning af lattergas. Erhvervssektorens udledninger er steget med ca. 7%, hvilket dels skyldes det øgede energiforbrug, dels det øgede forbrug af HFC'er som kølemiddel, i stedet for de ozonlagssnedbytende kølemidler. Husholdningernes udledninger er faldet med ca. 15%, hvilket hovedsageligt skyldes energieffektiviseringer og omlægninger i den individuelle opvarmning fra olie til naturgas eller fjernvarme. Udledninger fra affaldssektoren, som her kun omfatter metan-udledningen fra losseplader, er faldet med ca. 11%, hvilket hovedsageligt skyldes forbudet mod deponering af nedbrudt affald fra 1997, og den stigende opsamling af metan fra losseplader til energiformål.

Det er målet, at alle reduktionsmuligheder for drivhusgasser inddrages på den mest omkostningseffektive måde. Som det ses af figuren, er det kun transport- og erhvervssektorens udledninger, der ikke er blevet reduceret.

Antal af kemikalier, der er blevet klassificeret

Kilde: Miljøstyrelsen

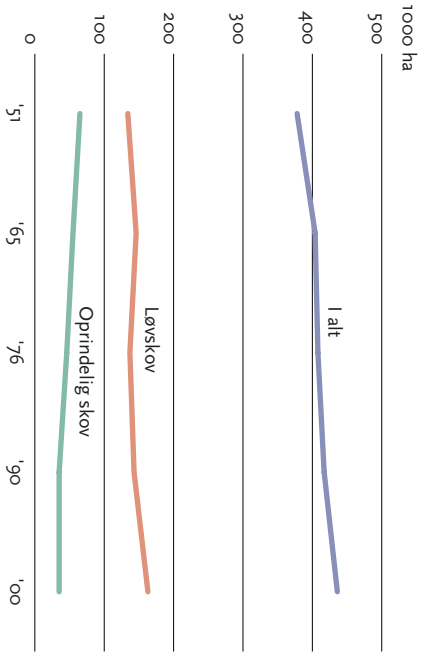
Indikatoren belyser indsatsen for at opretholde et højt beskyttelsesniveau, så miljøet er sundt og sikkert for alle. Figuren viser udviklingen i fælles EU-klassificeringer af stoffer og stofgrupper. Figuren omfatter ikke stoffer, som er selvklassificeret af producenter. Ved udgangen af 2002 var der klassificeret i alt ca. 7.000 stoffer af de i alt 100.000 stoffer der er, eller har været på det europæiske marked.

Figuren viser, at antallet af klassificerede stoffer og beslægtede stoffer er fordoblet siden 1993. Antallet af afsluttede klassificeringer kommer i ryk, da et større antal klassificeringer afsluttes samtidig. Arbejdet er fortløbende.

Klassificering er en integreret del af det samlede arbejde med at vurdere og regulere kemiske stoffer. Fælles EUklassificering skaber baggrund for fælles risikohåndtering, herunder forbud mod salg af stoffer og produkter, der er kræftfremkaldende, kan ændre arveanlægge- ne eller kan skade fostre.

Areal af naturtyper (løvskov, oprindelig skov)

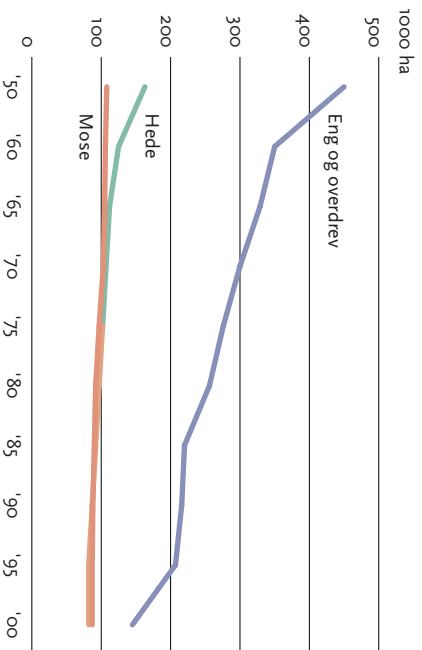
Kilde: Natur og Miljø 2001

Se også figur 8b.

Areal af naturtyper (enge overdrev, heder og moser)

Kilde: Natur og Miljø 2001

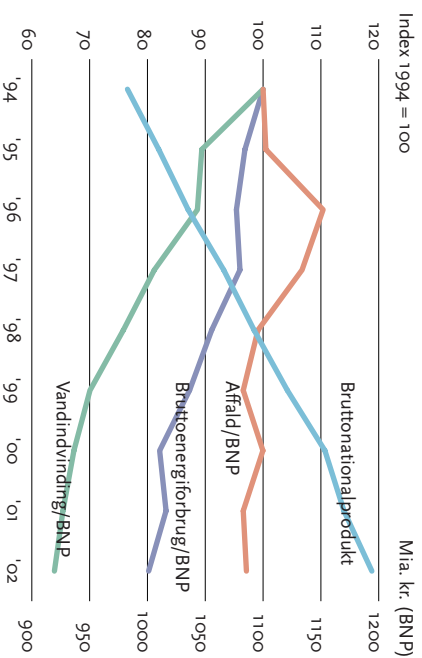
Indikatoren belyser udviklingen i forhold til målet om at sikre en høj biologisk mangfoldighed og beskytte økosystemerne. Af figuren 8a ses udviklingen af arealet fra 1950 til 2000 af henholdsvis oprindelig skov, løvskov og skov i alt. Af figur 8b ses arealudviklingen fra 1950 til 2000 for naturtyperne enge, overdrev, heder og moser.

Fra 1950 til 2000 har skovarealet været støt stigende, mens løvtræarealet kun har ændret sig lidt. Det ses endvidere, at arealet med oprindelig skov er faldet. Forskellen mellem totalareal og løvtræarealet er primært indførte nåletræarter (primært rødgran). Af figur 8b ses, at alle tre åbne naturtyper har været arealmæssigt faldende i perioden 1950 til 2000. Således udgør det samlede areal af de tre naturtyper tilsammen i 2000 kun ca. halvdelen af arealet i 1950.

Det er målet at forøge det danske skovareal, så skovlandskaber dækker 20-25% af Danmarks areal. Der sker en forøgelse af skovarealet, og det er samtidigt hensigten at øge arealet med løvtræ og fastholde arealet med oprindelig skov. Det ses således, at løvtræarealet ved de sidste opgørelser igen er stigende. Det er hensigten, at øge arealet med de åbne naturtyper eng, overdrev og hede, hvilket dog ikke er slået igennem i de seneste opgørelser.

Ressourcestrømme for 3 faktorer (energiforbrug, drikkevandsforbrug, affald) i forhold til BNP

Kilde: Miljøstyrelsen, Danmarks Miljøundersøgelser, Energiestyrelsen, GEUS

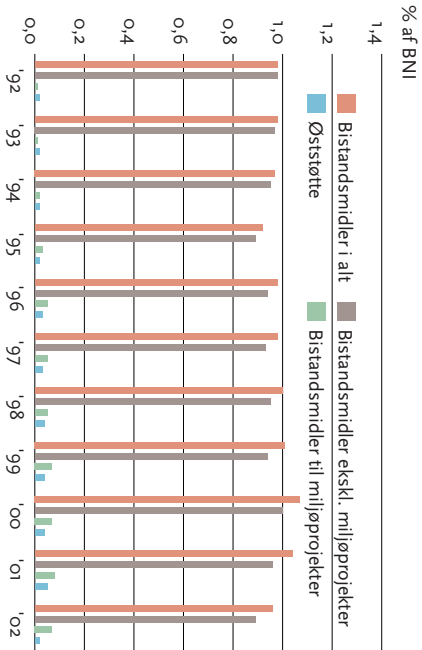
Indikatoren belyser udviklingen i forhold til målet om, at ressourcerne skal udnyttes bedre. Figuren viser sammenhængen mellem udviklingen i udvalgte forbrugsmønstre, den samlede affaldsmængde og den økonomiske vækst.

Affaldsmængderne faldt i perioden 1996-99. Det betyder, at affaldsintensiteten (affaldsproduktionen relativt til BNP) også faldt i denne periode. Affaldsintensiteten er dog steget igen fra 1999-2000 som følge af en stigning i affaldsmængderne. Efter 2000 er der igen sket et mindre fald. Efter en kraftig vækst fra 1995-96 er både energiforbruget og drikkevandsforbruget faldet signifikant frem til i dag. Side-løbende er der sket en konstant vækst i BNP.

Der er sket en relativ afkobling af energiforbruget og drikkevandsforbruget fra den økonomiske vækst i perioden 1996-2002. Den relative afkobling mellem affaldsmængderne og den økonomiske vækst skyldes primært et fald i kraftværkernes affaldsmængder og i bygge- og anlægssktorens affald. Hvis disse to sektorer holdes udenfor, var der en stigning i affaldsmængden fra 1997-98.

Bistandsmidler i % af BNI, totalt og opdelt på udviklings- og miljøbistand, bistand til de nærliggende lande

Kilde: Udenrigsministeriet og Miljøstyrelsen

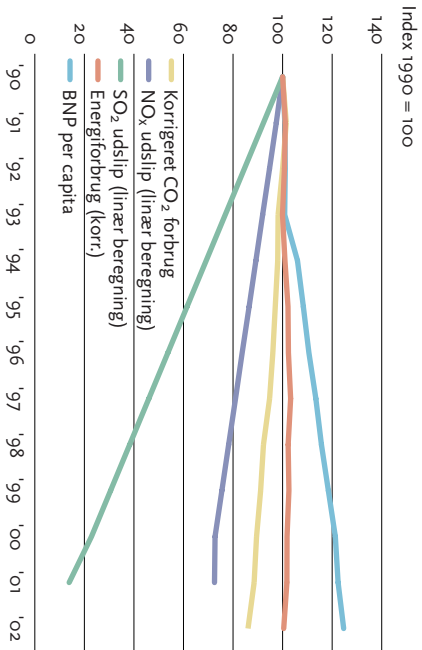
Indikatoren belyser Danmarks internationale indsats. Danmarks internationale indsats på bistandsområdet er opgjort efter de opgørelsesregler, der anvendes af OECDs udviklingskomite DAC. Endvidere viser figuren den relative andel, der anvendes til miljøbistand (som procent af BNI) og den øvrige udviklingsbistand (totalbistanden excl. miljøbistand) som procent af BNI. Miljøbistand kan finansieres både over ulandsrammen og MIFRESTA-rammen.

Danmark har i årene 1992-2002 haft en international bistandsprocent, der har ligget omkring 1% af BNI og dermed langt over FN's målsætning om 0,7% af BNI. Miljøbistanden udgjorde i 2002 ca. 0,07% af BNI, og har vist en stigning i årene 1998-2002.

Danmark lever med sin omfattende internationale indsats op til målet om at bidrage til fattigdomsbekæmpelse i verden. De danske målsætninger for at fremme global bæredygtig udvikling er tæt forbundne med de internationale udviklingsmål i FN og understøtter disse.

Energisektorens miljøprofil illustreret ved energiforbrug og udslip i forhold til BNP

Kilde: Energistyrelsen og Danmarks Miljøundersøgelse

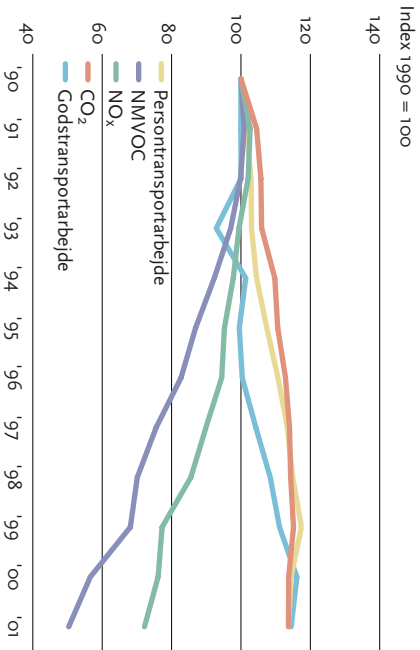
Indikatoren belyser udviklingen i forhold til målet om, at miljøhensyn skal indgå i alle sektorer. Indikatoren viser energisektorens udslip af drivhusgasser og forsurende stoffer. Energisektoren udleder næsten udelukkende drivhusgassen CO₂, og står for godt 45% af Danmarks samlede udledning af drivhusgasser. Samlet står al energianvendelse for knapt 80% af Danmarks drivhusgasudledning. Sektoren står også for den væsentligste udledning af forsurende stoffer som f.eks. SO₂.

Siden 1990 er det korrigerede bruttoenergiforbrug kun vokset marginalt. Når den økonomiske vækst ikke har medført et tilsvarende større energiforbrug, skyldes det et mærkbart fald i energitætheden (defineret som bruttoenergiforbrug pr. mio. BNP). Den korrigerede CO₂-emission fra energianvendelse i 2002 er opgjort til 52,4 mio. tons mod 53,9 mio. tons i 2001. Det svarer til et fald på 2,7%. I forhold til 1990 var der et fald på 13,9%. I perioden 1990-2001 er SO₂-udslippet fra energisektoren faldet 86%, og udslippet af NO_x fra energisektoren var i 2001 26% lavere end udslippet i 1990. Reduktion af CO₂-udslip i løbet af 1990'erne skyldes bl.a. større anvendelse af naturgas og vedvarende energi. Større udnyttelse af kraftvarme har også reduceret CO₂-udledningen.

Den danske udledning af alle drivhusgasser skal nedbringes, så det gennemsnitlige niveau for udledning i årene 2008-2012 skal være 21% lavere end den årlige udledning i 1990. Det endelige energiforbrug siden 1988 er vokset 8%, mens udslippet er vokset med knap 3%. Der er opnået en mere effektiv udnyttelse af den energi, der produceres. Der er sket en afkobling af udslippet af SO₂ især pga. røggasrensning og mindre svovlholdige brændstoffer. Målsætningen for reduktion af SO₂-udslip blev nået i 1998.

Transportsektorens miljøprofil illustreret ved energiforbrug og udslip i forhold til gods- og persontransportarbejde

Kilde: Danmarks Miljøundersøgelser. Kilde: Persontransportarbejdet (Danmarks Statistik og Vejdirektoratet, samlet for de andre indikatorer)

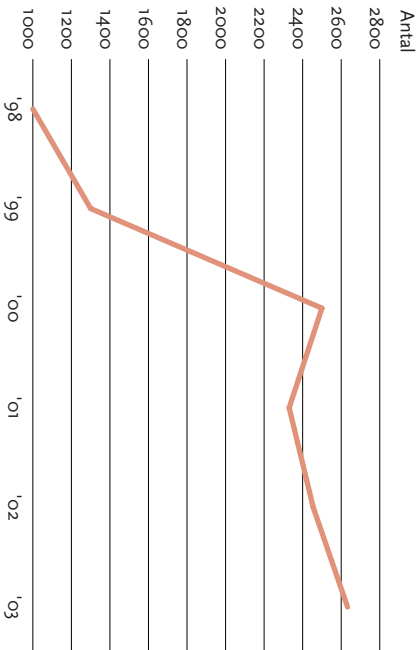
Indikatoren belyser udviklingen i forhold til målet om, at miljøhensyn skal indgå i alle sektorer. De forurenende stoffer fra trafikken er primært kvælstofoxider (NO_x), kulbrinter (NMVOC) og svovldioxid (SO₂). I de danske byer er trafikken den største kilde til luftforurening. CO₂-udslippet er primært forbundet med klimaproblematikken.

Det totale persontransportarbejde (antal personkm. pr. år) steg i perioden 1990-2001 med 14%. Persontransporten med personbil udgør mere end 70%. Godstransportarbejdet (tonkm.) steg med 14% i perioden 1990-2001. Den samlede vækst skyldes først og fremmest stigning i den motoriserede vejtrafik. Transportsektoren står for ca. 16% af Danmarks samlede udledning af drivhusgasser (CO₂). I perioden 1990-2001 er udledningen øget med 14%. Trods stigende trafik er emissionerne af NO_x og NMVOC faldende. Det skyldes kravet fra 1990 om katalysatorer på nye benzinbiler. I perioden 1988 til 1998 steg andelen af biler med katalysatorer fra nul til mere end halvdelen af bilerne.

Det er for mange emissioner lykkedes at bryde sammenhængen mellem vækst og transportenes miljøbelastning. Emissionerne af NO_x og NMVOC vil sandsynligvis fortsat falde indtil alle benzinbiler har katalysator. Nye og strammere krav til forskellige typer af køretøjer skal træde i kraft i 2005. Transportens udledning af CO₂ har derimod nøje fulgt væksten i gods- og persontransportarbejde.

Antal miljømærkede produkter, opgjort som antallet af handelsnavne

Kilde: Danmarks Miljømærkesekretariat

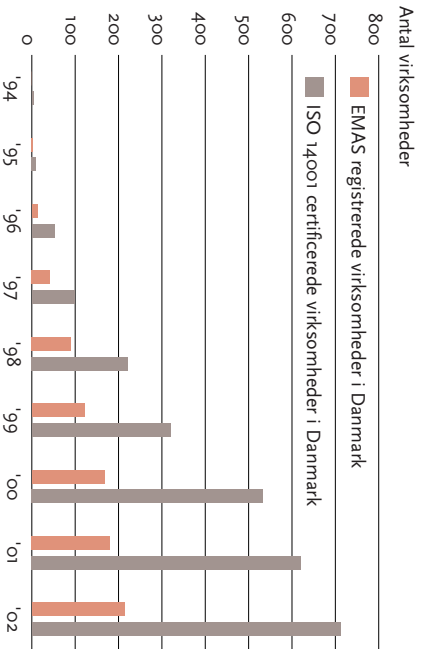
Indikatoren belyser udviklingen i antallet af miljømærkede produkter på markedet. Tallene dækker over Svanemærkede og Blomstmærkede produkter. En producent kan godt sælge flere produkter under samme licens, f.eks. fordi de samme produkter sælges gennem forskellige detailhandlere. For nogle produkter under samme licens er det også spørgsmålet om, at produkterne teknisk set er meget ens, men har forskellige anvendelsesområder og derfor forskellige handelsnavne, f.eks. maling til hlv. lofter og vægge eller små og store batterier.

Der er fra 1998 til 2003 sket en stot stigning i antallet af miljømærkede produkter, som forbrugeren møder i handlen. Der findes flest Svanemærkede produkter, men Blomsten er ved at komme med. I 1999 var der to Blomstmærkede produkter, i 2000 syv. Siden er antallet af Blomstmærkede produkter steget til mellem 60 og 80 og det ventes, at stigningen fortsætter til op mod 100 mod slutningen af 2003 dvs. en stigning på 25% i forhold til niveauet i 2002. Stigningen i antallet af produkter, der er mærket med blomsten, tog for alvor fart med den miljømærkekampagne, der blev sat i gang i 2001. Faldet i antallet af produkter fra 2000 til 2001 skyldes et fald i Svanemærkelicenser på trykpapir, hvor de store producenter ikke længere fandt det fordelagtigt at have licens. Der er dog fortsat en stigning for andre produktgrupper og i 2003 er der 2.575 Svanemærkede produkter.

Stigningen i antallet af miljømærkede produkter viser, at der er et marked for miljørigtige produkter, og at markedet kan bruges til at understøtte bæredygtig udvikling.

Antal EMAS registrerede og ISO 14001 certificerede virksomheder

Kilde: Miljøstyrelsen

Indikatoren er valgt, til at belyse udviklingen i virksomhedernes evne til at kunne konkurrere på deres miljøindsats. EMAS (Eco-Management and Audit Scheme) er den europæiske fællesskabsordning for miljøledelse og miljørevision. ISO 14001 (afløste i 1996 BS 7750) er den internationale standard for miljøledelse. Tallene i figuren er akkumulerede, og viser antallet af hhv. EMAS registrerede og ISO 14001 certificerede virksomheder i Danmark. En stor del af de EMAS registrerede virksomheder er tillige ISO 14001 certificeret.

Siden 1994 er antallet af virksomheder med miljøledelse øget hvert år.

Målet er, at virksomheder i stigende grad skal kunne konkurrere på deres miljøindsats. Udviklingen i antallet af EMAS registrerede og ISO 14001 certificerede virksomheder bidrager til at opnå målet. Danmark er blandt de lande i Europa, som har flest EMAS registrerede virksomheder i forhold til antal indbyggere (kun overgået af Østrig). Udviklingen i antallet af EMAS registrerede og ISO 14001 certificerede virksomheder viser, at det er muligt at konkurrere på miljøindsats.